

Bokmeldinger

Missions From the North Nordic Missionary Council 50 years. Redigert av C. F. Hallencreutz, Johs. Aagaard og Nils E. Bloch-Hoell. Suplementa Norsk Tidsskrift for Mission nr. 5, Studia Missionalia Upsaliensia XX. Universitetsforlaget, Oslo, Bergen, Tromsø 1974. 171 sider, kr. 20,-.

Missions From the North er Nordisk Misjonsråds 50 års jubileumsskrift. Tre av Nordens fremste missiologer står både som redaktører og bidragsytere: Carl F. Hallencreutz (ansvarlig), Johs. Aagaard og Nils E. Bloch-Hoell. De andre bidragsyterne er også kjente misjonsteologer i vår del av verden: Bengt Sundkler, Matti Peltola, Karsten Nissen og Lars Thunberg. Forfatterne innsikt, kunnskap og erfaring har gitt skriftet virkelig kvalitet. Det er også meget velskrevet.

Bengt Sundkler innleder heftet med en livfull fremstilling av Nordisk Misjonsråds historie – til sine tider tegnet med fin humor. Han peker på at misjonsfelleskapet i Norden er meget eldre enn Nordisk Misjonsråd. Det skriver seg helt fra 1863. Da ble den første av en lang rekke misjonskonferanser holdt i Malmø. Disse ledet frem til dannelsen av Nordisk Misjonsråd i 1923.

Et viktig poeng i denne sammen-

heng var at de nordiske land samlet skulle kunne gjøre sin innflytelse gjeldende internasjonalt. Dette har bare delvis vært mulig på grunn av den polarisering i misjonssyn som ganske tidlig gjorde seg gjeldende. Den kulminerte i debatten omkring det Internasjonale Misjonsråds integrasjon i Kirkenes Verdensråd i 1961. Nissens artikkel senere i heftet gir et interessant bilde av denne debatten.

Sundklers artikkel følges opp av fire detaljerte artikler om de enkelte lands misjonsinnsats. Bloch-Hoell har skrevet om den norske. Den er imponerende, ikke minst tallmessig. Norge har derimot ikke utmerket seg særlig ved sin misjonsteologiske forskning. Karl Ludvig Reichelt fremheves som Norges mest markante internasjonale missiolog. Egede Instituttet er det mest oppmuntrende trekk i Norges misjonsteologiske engasjement de senere år.

Fra norsk hold må Bloch-Hoell vente reaksjoner mot sin påstand på side 75: «Grunnen til at Norsk Misjonsråd stemte mot integrasjon (av det Internasjonale Misjonsråd i Kirkenes Verdensråd) var frykt.» Det ville være riktigere å hevde at grunnen var et annet misjonssyn enn det som er representert i KV. Dette bekreftes i virkeligheten av Nissens og Thunbergs artikler.

Bloch-Hoell har rett i at det forsåvidt var frykt som fikk Norsk Misjonsråd til å stemme mot – frykt for utroskap mot Skriften. Dette er en alvorlig samvittighetsnød for mange norske misjonsledere i dag. Men denne frykt er bare *en* av minst to mulige for misjonsledere som vil være tro mot Skriften. Mange frykter at det ligger utroskap i den isolasjon som hindrer kampen for evangeliet hvor slaget i dag også står – i de internasjonale økumeniske fora. Man savner noe mer gjensidig forståelse og fordragelighet på dette punkt i norsk misjonsdebatt.

Det er ikke minst behandlingen av disse spørsmål som gjør jubileumsheftet til spennende lesning:

Nissens artikkel drøfter utførlig hvorfor Norsk Misjonsråd bestemte seg for å stå helt utenfor de økumeniske fora – også som assosiert medlem. Et av mange interessante synspunkt her er den rolle problemstillingen kirkemisjon/selskapsmisjon har spilt i debatten. Man legger merke til at selskap som ikke kunne tenke seg assosiert medlemskap i KV gjennom Norsk Misjonsråd, fortsatt står fast knyttet til Den norske kirke som har fullt medlemskap i KV. (Kfr. Vågens holdning i debatten – side 136).

Thunbergs artikkel om det nordiske alternativ i Uppsala viser at det nytter å kjempe der slaget står. Vi må glede oss over at nordiske missiologer var seg bevisst sitt ansvar for evangeliet, selvom resultatet var magrere enn mange hadde håpet. Men det kommer flere slag!

Med den spenning som er representert i de nordiske land med hensyn til misjonssyn og medlemskap i KV, kunne man muligens ha foretrukket en noe mer nyansert forfatterliste. Det er i alt vesentlig

missiologer fra den ene fløy som er representert. Dette er en svakhet/styrke, avhengig av de øyne som ser.

Jubileumsskriftet er skrevet på engelsk av hensyn til ikke-svensktalende finner. Det vil dermed også kunne få en internasjonal lesekreis. Skriftet fortjener det.

Ole Bjørn Høiesen

Møde med islam. Red. Johannes H. Jensen og Edv. Wulff Pedersen. Utgitt av Det danske Missionselskab, Dansk Pathanmission og Østerlandsmissionen, Hellerup 1973. 79 s. D. kr. 9,80.

Innenfor dansk misjonsmiljø har man lenge følt behovet for nytenkning og nyorientering i synet på misjonsvirksomheten. Spesielt muslim-misjon har – p.g.a. så små konkrete resultater – egget til en kritisk prøvning av de tradisjonelle veger. I hjemmearbeidet er det i de senere år gjort forsøk på et nærere samarbeid mellom de ulike organisasjonene. Tendensen i Folkekirkens misjonsvirksomhet har vært et tildels økende antall selskaper (i dag 20) og et synkende antall misjonærer (under 200). Foreliggende bok er et resultat av et samarbeid som for et par år siden ble innledet mellom DMS, Dansk Pathanmission og Østerlandsmissionen, et fremstøt i den hensikt å samle kreftene og vekke til felles ansvar for misjonens sak.

Denne lille bok gir en meget oversiktlig framstilling av dagens situasjon. Bl.a. belyses islams stilling i ulike land (v/ E. Wulff Pedersen) og islams sekulariseringsproblem (v/ Karl Erik Wienberg). Videre får vi en levende skildring av hvordan

en ung muslim opplever sitt moderne miljø (v/ Jørgen S. Nielsen) og hvordan det er å være kristen i dagens Pakistan (v/ Edv. Wulff Pedersen). Man får oppleve rundreiser med misjonens bokbuss – folkets reaksjon er levende beskrevet (v/ L. Hede-lund og J. Nørgaard Pedersen). Vi blir også informert om vanskelighetene i arbeidet f.eks. i Aden og om nedleggelsen av misjonsvirksomheten der (v/ Anne Marie Michelsen og K. E. Wienberg). Den avgjørende årsak lå ikke bare hos landets myndigheter, men i manglende tilgang på misjonskandidater i Danmark. Misjonsinteressen er synkende.

Forfatterne ønsker å rydde vekk misforståelser om islam. I foreliggende bok gjøres dette på en prisverdig måte av Verner Tranholm-Mikkelsen. Det legges vekt på å finne muslimens positive motivering for sin religion. Vi får en adekvat fremstilling av islamisk tro og praksis.

Ass. direktør for DFI (Dialog mellom menneske fra levende tros-samfunn og ideologier) i Kirkenes Verdensråd, John B. Taylor, presenterer i «Dialog mellom muslimer og kristne» en dialog-teologi av radikaleste KV-merke: Det er nå på tide med en «forsoning» mellom de to religioner. Og med dette mener han ikke bare gjensidig respekt og kjærlighet. Det må bli en forsoning «overfor Gud». (At vi tilber den samme Gud forutsettes uten diskusjon.) Sameksistens er en utilstrekkelig målsetting. Vi må nytenke og nyformulere hver vår religiøse tradisjon. «Sammen kunne vi så aflægge et mere kraftfuldt vidnesbyrd i det gudløse samfund» (s. 44). Religionsundervisningen i barne-skolen bør fra nå av bli «emne-treter». Emner som «død», «bønn» o.a. bør nå behandles slik at både

muslimer og kristne barn kan delta uten å ta anstøt. (De utviklings-psykologiske problemer ved en slik både-og-fremstilling for barn overses fullstendig, tydeligvis utfra den tvilsomme religionsvitenskapelige forutsetning at de to religioner har en så lik hovedstruktur at enkeltfenomener kan sammenholdes uten særlige problemer). Først i de høyere skoler skal man ta for seg de enkelte religionene i hver sin egenart. Hvor det er morgenandakt i skolene kan denne fungere som «et middel i for-søget på at integrere de forskjellige religiøse grupper» (s. 45). Likeledes bør det arrangeres fellesgudstjenester for muslimer og kristne.

«Møde med islam» leveres som et studiehefte med arbeidsspørsmål, tydeligvis beregnet på nybegynnere (sml. forordet og det elementære nivå i fremstillingen forøvrig). Disse vil møte en ensidig radikal misjons-teologisk profil – Taylors artikkel er den eneste om dette emne! – som de vil være ute av stand til å vurdere. Boken gir en polariserende framstilling uten sans for nyanser. Man anklager de som bakvasker islam med løgn-propaganda og forkynner at vi må forenes i felles tilbedelse. Mellom-alternativer presenteres ikke. Man skiller ikke mellom å være «positiv» i menneskelig forstand eller teologisk. Det kan se ut som om det blir «synd» å kalle noe for vranglære. Det vil tydeligvis måtte bli oppfattet som hovmod: «Man er (tidligere) gået ud fra, at evangeliet skal ødelegge islam i stedet for at det skal fullbyrde den. De kristne har derved opphævet og tiltaget seg Guds eneret til at dømme» (s. 41). Men dermed er man også i fare for å kneble en av de viktigste livsfunksjoner i kirken helt fra den nytestamentlige tid og til i dag: å verne om det klare

frelsende evangelium. Å verne om det rett kristelige impliserer at man må forkaste det antikristelige. Boken bør ikke anbefales til vanlige misjonsgrupper. Det betviles at den er egnet til å vekke nød for muslimers frelse. «Om en basun gir en utydelig lyd, hvem vil da gjøre seg rede til strid?»

Arild Romarheim

Religionene og kristendommen, redigert av Geir Valle og med bidrag av Dagfinn Rian, Arild Romarheim, Notto Normann Thelle og Geir Valle. Nomi Forlag, Stavanger 1973, i kommisjon for Den Nordiske Øst-asiamisjon, Den Norske Israelmisjon, Den norske Muhammedanermisjon og Den norske Santalmisjon.

«Denne boken vil gi et bilde av de største verdensreligionene, og vise hvorfor den kristne kirke må drive misjon blant dem. Men ikke minst vil boken henvende seg til kirkens egne folk med spørsmålet om de tar denne misjonsoppgave på alvor.»

Dette sitat fra redaktørens og forlagets presentasjon av boken angir klart hensikten med den. Berettigelsen av og behovet for en bok av denne art kan det ikke være tvil om, – ikke bare har det kristne budskap ennå ikke hatt et virkelig gjennombrudd blant tilhengerne av de religioner som her behandles (jødedommen, islam, hinduismen og buddhismen), men flere av disse har i vår tid tatt opp misjonsvirksomhet i vår vestlige verden, i kristenheten (som vi til nå har kalt den).

Som en første innføring i «høyreligionene» kan boken uten videre anbefales. Den er velskrevet, har en klar disposisjon og gir en frem-

stilling – i historisk og aktuelt sikt – med bevisst konsentrasjon om de vesentlige og karakteristiske trekk. At boken er blitt til som et «felles-tiltak», er i vår norske situasjon både bemerkelsesverdig og prisverdig.

Så tiltalende som boken fremtrer som trykksak, er det allikevel typografisk en del å utsette. Men fremfor alt er det beklagelig at det – bortsett fra artikkelen om jødedommen – ikke finnes fortegnelser over litteratur til videre studium. Nettopp i en bok som lanseres som *studiebok*, skulle slike fortegnelser være en selvfølgelighet.

Også tittelen kan diskuteres. Det er ikke «religionene» vi presenteres for, men bare *noen* av disse, nemlig «de største» (jfr. sitatet ovenfor) eller «høyreligionene» (en betegnelse hvis berettigelse det i høy grad kan settes spørsmålsteget ved).

Appellen i det avsluttende kapittel, skrevet av redaktøren, gir vi vår fulle tilslutning. Omtalen av «dialogen» er dog til dels både upresis og unyansert, – og også ufullstendig (i en bok som denne burde dette tema ha hatt en sentral plass). Når dialogen bare blir et forum for «religiøs byttehandel», når Kristusvitnesbyrden ikke sees som noe nødvendig element i samtalen, men ofte som en hindring for «at vi kan lære av hverandre», da er dialogen blitt en karikatur av kristen misjonsmetode, et svik mot kirkens Herre, heter det (s. 124 f).

Her burde det vært nevnt *hvilke* «dialogforkjempere» det siktes til. Karakteristikken gjelder *ikke* Kirkenes Verdensråd, – slik mange, kanskje de fleste av leserne vil tro. Hva enn enkelte teologer eller enkelte medlemmer av staben i

Genève kan ha uttalt, står det fast at siktepunktet for dialogen er for-
kynnelsen av Jesus som Frelser og
Herre:

«Sann dialog med et menneske
med en annen tro krever omsorg
(concern) både for evangeliet og
for det annet menneske. Uten det
første blir dialogen en behagelig
konversasjon. Uten det annet blir
den uten relevans og betydning –
eller arrogant» (Kirkenes Verdens-
råds kommisjon for verdensmisjon
og evangelisering, Mexico City,
1963).

«Vitnesbyrdet om Guds kjærlighet
i Kristus er en forpliktelse som
evangeliet pålegger oss. Dialogen
– med sikte på gjensidig forståelse
– mister sin mening hvis vi som
kristne ikke avlegger vitnesbyrd
om den frelse vi har mottatt i Jesus
Kristus» (Kirkenes Verdensråds
sentralkomite, Addis Abeba 1971).

«Kallet til dialog springer ut av vår
tro. Utgangspunktet er bekeftelsen
av frelsen i Jesus Kristus i alle dens
aspekter som tilgivelse, frigjøring
fra urettferdighet og undertrykkelse,
fullbyrdelse i personlig liv og i
samfunnslivet og ved utviklingen
av vårt indre, åndelige liv. Det
sentrale er Kristi kors og bekeftelsen
av det gjennom oppstandelsen, skjønt
dette ofte blir ufullkomment tolket
av de kristne og misforstått av andre.
Kristne kan ikke annet enn være
trofaste mot dette, og det i enda
høyere grad ettersom de erfarer
disse sannheter i sitt eget liv» (Kir-
kenes Verdensråds verdenskonfer-
anse om «Frelse i dag», Bangkok
1972/73, fra rapporten om «Dialog
og misjon»).

O. G. Myklebust

*Boundlessness. Studies in Karl Lud-
vig Reichelt's Missionary Thinking
with Special Regard to the Buddhist-
Christian Encounter.* Av Håkan
Eilert. Studia Missionalia Upp-
saliensis. Forlaget Aros, Århus 1974.

Karl Ludvig Reichelt (1877–1952)
var – og er – en omstridt skikkelse.
Men det er ingen tvil om at han vil
bli stående som en av Norges mest
særpregede og nyskapende misjon-
ærer. Det er ikke overraskende at
Reichelt nå blir gjenstand for grun-
dige studier. I 1973 utga den danske
presten Filip Riisager sin licentiat-
avhandling «Forventning og opfyl-
delse», som konsentrerer seg om
Reichelts misjonsforståelse frem til
det dramatiske brudd med Det
Norske Misjonsselskap i 1925/26,
jfr. NOTM 1973 s. 249f. Og i slutten
av mai i år, disputerte den svenske
prest *Håkan Eilert* for doktorgraden
med sitt arbeide om Reichelts mi-
sjonstenkning sett i forhold til møtet
mellom buddhisme og kristendom.
Med tittelen «Boundlessness»
(Grenseløshet) og med det kinesisk-
japanske tegn for Intethet (Mu) på
tittelbladet, understreker han sitt
hovedsikte: å tolke Reichelt på bak-
grunn av den mahayana-buddhistiske
altomfattende visjon av virkeligheten,
slik den utformes i den buddhistiske
filosofi om Tomheten (sunyata).

Men tittelen «Boundlessness» an-
tyder kanskje også noe om Reichelt
som grensesprenger. Han gikk over
grensene til en annen tro, forsøkte
å leve seg inn i den buddhistiske tra-
disjon og forstå den «innenfra». Det
skjedde ikke bare gjennom akade-
miske studier, men like meget gjen-
nom en levende kontakt og et lyt-
tende møte med buddhister.

Den tradisjonelle tolkning av Rei-
chelt forstår hans arbeide énsidig

i misjonsperspektivet. Gjennom en fryktløs åpenhet og romslig innlevelse oppdaget han i de kinesiske religioner en ekte søken og dyp religiøsitet. Dette tolket han som et uttrykk for Guds forberedende virksomhet i folkene. Alt han finner av sannhetslengsel og «hellig religiøst materiale» tar han som et tegn på at Guds evige Logos – Kristus – har vært nærværende. Han ser en hellig forventning i religionene og forsøker å finne de indre linjer i alt dette som peker frem mot Kritus.

Håkan Eilert kjenner denne tradisjonelle Reichelt-tolkning, men mener det er feilaktig å se hans ønske om å forstå buddhismen bare som en ny strategi for misjonsarbeidet. Med stor dristighet og bevisst énsidighet forsøker han å tolke Reichelt ut fra hans møte med buddhismen. I sin avhandling gir han en forholdsvis utførlig fremstilling av bakgrunnen i den kinesiske buddhisme, særlig konsentrert om den sentrale tanke om sunyata, Tomheten, og vil påvise at Reichelt i en vesentlig grad var preget av disse buddhistiske tankebaner.

Her må vi nøye oss med å antyde hvorledes Eilert konkretiserer sin tese. Reichelts upresise og blomstrende fremstillingsform med hans forsmak for det uklare, vage og grenseløse fremfor klare linjer og logiske tankeføring, mener han å forstå best på bakgrunn av buddhismens nedvurdering av ordenes mulighet til å uttrykke det egentlige. Den samme påvirkning mener han er nøkkelen til å forstå hvorfor Reichelt samstemmer med buddhistene i at erfaringen og opplevelsen er mer avgjørende enn dogmer og teorier. Når Reichelt med forkjærlighet taler om forholdet til Gud som en total *enhet* mellom mennesket, kosmos

og Gud, mener Eilert å finne spor av den buddhistiske identitetsfilosofi hvor all dualisme radikalt forkastes (advaita). Når Reichelt taler om å forkaste det selvopptatte ego og søke det høyere jeg, hevder han at denne Reichelt'ske selvøstet er inspirert av den buddhistiske fornektelse av menneskets jeg (anatta). I forlengelse av dette mener han så at Reichelt ønsket å skape en vidtrekkende syntese av Mahayana-buddhismen og kristendommen.

Mange vil uten videre avvise denne Reichelt-forståelse med innvendingen: man kjenner ikke Reichelt igjen. Det er ikke grunn nok til å gjøre seg ferdig med den. Der kan være sider ved Reichelts holdning man har oversett eller som ikke er kommet til uttrykk i hans informasjon til misjonens tilhengere i Skandinavia. Likevel tror jeg det tradisjonelle bilde av Reichelt ligger nærmere sannheten enn Eilerts holdning. Eilert nevner selv at Reichelt i sitt omfattende forfatterskap om buddhismen sjelden behandler sunyata-filosofien. Han innrømmer også at Reichelt ikke maktet å forstå denne uttømmende eller å integrere den i sin kristentro. Man har snarere en følelse av at Reichelt – all åpenhet og innlevelsessevne til tross – søkte inn i buddhismen med et perspektiv som uvegerlig var begrenset av hans anliggende som misjonær: Han var på jakt etter materiale som kunne brukes som tilknytningspunkt for kristen forkynnelse. Han lette etter linjer i buddhismen som pekte frem mot en *personlig gudstro*. Derfor hevdet han at Det rene lands buddhisme med den personlige hengivelse til «Allfaderen Amithaba», var det dypeste uttrykk for mahayana-buddhismen. All forståelse og respekt for buddhismen til tross, han følte like-

vel at sunyata var et abstrakt begrep som manglet liv.

Det er ikke til å unngå at en mangeårig kontakt med buddhismen vil være med på å prege tankegang og holdninger hos en vidstynt misjonær. Men jeg tror likevel Reichelts vage sprog, hans vekt på erfaringen, hans tanker om enheten med Gud og kosmos, hans tanker om selvløsheten etc., bedre kan forstås utfra hans personlige legning og erfaring og på bakgrunn av tradisjoner som er nærmere enn mahayana-buddhismen: Det nye testamente, særlig Johannes-evangeliet, de kristne mystikere, kanskje endog pietismen og den liberale teologi med deres forkjærlighet for opplevelsen fremfor dogmatiske formuleringer.

Notto R. Thelle

Missionen er død – Leve Missionen.
Av Torsten Nilsson. EFS-förlaget, Stockholm 1971.

Betydningen av denne bok er omvendt proporsjonal med dens sidetall. Dette er – til tross for det beskjedne omfang – en stor bok, for her gjøres det på en levende og overbevisende måte rede for det som misjonsvenner i alminnelighet og misjonsledere i særdeleshet burde være seg fullt bevisst og også være intenst opptatt av, nemlig at det har funnet sted en radikal forandring i den kristne verdensmisjon. Den vesterlandske misjonsepoke fra slutten av 1700-tallet og frem til vår egen tid er forbi, og en ny misjonsepoke er innledet. Vi står i dag midt oppe i en ny situasjon, en radikalt ny situasjon, – med nye oppgaver, nye utfordringer, nye arbeidsmønstre.

Misjon i det bibelske perspektiv, hevder forf. (som er studierektor i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, en organisasjon som svarer til Landsindremisjonen eller kanskje helst Misjonssambandet hos oss), er *Guds* misjon, ikke vår. Som vesterlandske misjonsforetagender er vi bare redskaper for den virksomhet Gud driver – til alle tider og på alle steder – med sikte på å gjøre sitt evangelium kjent, en virksomhet som ikke bare går ut på å «kalle og samle» mennesker til Kristus, men også å «kalle og sende» mennesker fra Kristus. I dette perspektiv blir det ingen plass for «våre» misjonsmarker (med alt det dette innebærer). «Vi» har bare utført et oppdrag innen et visst geografisk område. Og hvordan kan vi da miste – gjennom fremveksten av selvstendige kirker – det vi aldri har eid (s.51)?

Det er en oppgave av første rang å formidle saklig og allsidig informasjon om den nye situasjon, og da også om de variasjoner i kristendomsforståelse som følger av de særdrag de forskjellige samfunns- og kulturtradisjoner oppviser. Det som sies om Rosenius i Afrika inkl. nødvendigheten av «en radikal transformering» (s. 54f jfr. 61ff), er ytterst tankevekkende og relevant.

O. G. M.

Misjonsperspektiv i praksis. Av Magnar Magerøy. Lunde Forlag, Oslo 1973. 250 s. Kr. 35,00 innb.

Magnar Magerøy har vært misjonær i Etiopia i 25 år som utsending fra Norsk Luthersk Misjonssamband. Hans bok – Misjonsperspektiv i praksis – bærer preg både av hans virkeområde og hans teologiske tilknytning.

Virkeområdet – Etiopia fra 1948 til i dag – har artet seg som et åndelig nybrot. Jeg har selv besøkt NLM-feltet i Etiopia to ganger og sett nok til å karakterisere innsatsen som imponerende.

Samtidig har det sitt særegne varemerke: en solid, konservativ luthersk teologi kombinert med «conservative evangelism». Dette varemerke setter også sitt preg på Magerøys bok.

Den er i mangt imponerende. Magnar Magerøy som fyller 60 i år, har ved siden av sine mange gjøremål som åndelig og administrativ leder for en ekspanderende misjonsinnsats, gjort en intellektuell kraftanstrengelse ved å skrive 250 sider om misjonspraksis. Han har også forsynt sin bok med en fyldig litteraturliste som vitner om frilynt orienteringstrang, selv om «konservative» forfattere er i flertall.

Magerøy tar ikke lettvindt på problemene. Han begynner med Det gamle testamentets gamle dager når det gjelder teologisk analyse og ender på «misjonsmarken» slik forfatteren ser den i dag. Innimellom har han meddelt sin erfaring fra høyst ulike felter – fra pakking av bagasje, tropemedisin og språkstudium til misjonsteologi og kulturkonfrontasjon. Mangfoldigheten er nok også bokens svakhet. Likeså det polemiske som (vel?) antydes i tittelen: Her skal det ikke teoretiseres, her skal man vise hva misjon er i *praksis!*

Men hva er praksis?

Er praksis det som virker praktisk for en effektiv utsending fra skandinaviske misjoner? Eller sagt på en annen måte: Fordi om et misjonselskap har gjort tingene slik eller slik i 25 eller 100 år – og alt fortoner seg som praktisk – så betyr ikke det at praksis behøver å være riktig.

Dermed er man over i det som vekker motforestillinger i Magerøys framstilling. Tillat meg å uttrykke meg slik:

Så lenge man kan sette inn «Etiopia» der begrepet «misjonsmarken» anvendes, vil det være galt å ta opp noen polemikk mot veteranen Magerøy. (Selv om jeg vet fra andre områder av Afrika at langt opphold i ett land kan føre til at man blir situasjonsblind.)

Spørsmålet, og det er kritisk ment, gjelder følgende:

Vil Magerøys «praktiske» perspektiv holde om målgruppen er en bybefolkning i Nairobi, Rio, Dar Es Salaam, Singapore eller Tokio?

En annen innvending gjelder forfatterens forhold til vår egen del av verden. Han blir nesten Kiplingsk når han på side 163 omtaler «Vestens sivilisasjon på offensiv». Det gale med Vesten eksemplifiseres med vår eksport av «champagne, brennevin og brandy», pluss voldfilmer i dag.

Her er vel analysen noe for ukomplisert. Dessverre er begrepet «utbytting» blitt så moteriktig at man kvier seg for å bruke det, men det finnes ikke noe bedre om man skal karakterisere Vestens forhold til «den tredje verden» – ikke bare historisk, men også aktuelt.

Vi driver ikke slavehandel lenger, men for vår egen velstands skyld lar vi millioner av mennesker leve i slavekår. Gode misjonsgjerninger kan bare i meget liten utstrekning veie opp den skade Vesten har gjort i Asia, Afrika og Latin-Amerika.

«Hvordan Europa underutviklet Afrika» er en aktuell boktittel. Den dekker svært meget av den anklagende litteratur som i de siste årene er kommet om – unnskyld! – vestens utbytting av de fattige nasjoner. Og slett ikke bare fra marxister.

Jeg tviler ikke på at Magerøy er kjent med slike problemer både fra senere års litteratur og fra sin praksis som misjonær i Etiopia. Hva man da ikke riktig skjønner, er at han kan se på misjonen som så politisk ukomplisert.

Flere innvendinger kunne reises, blant annet mot språkformen som er grei og likefram, men som opererer med «gamle» begreper – nærmest demonstrativt.

Likevel ønsker jeg å konkludere positivt:

Konservative evangeliske, ikke minst i Norsk Luthersk Misjons-samband, har lenge gitt uttrykk for at de ikke lenger vil finne seg i å diskutere på «Genèves» premisser. Om man med «Genève» mener Kirkenes Verdensråd eller Det Lutherske Verdensforbund er noe uklart, men i alle fall ønsker man å bygge opp sitt eget diskusjonsgrunnlag. Det er Magerøys bok et bidrag til, og man får håpe at hans 250 sider blir lest, fordøyd og – også – kritisert innen de grupper som støtter hans syn. Det er å håpe at man får en studieprosess som kan vise om Magerøys misjonsperspektiv holder i praksis.

Odd Kvaal Pedersen

Um Einheit und Heil der Menschheit. Av J. Robert Nelson/Wolfhart Pannenberg (herausgeg.). Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1973. 342 s. DM. 34.00.

Til grunn for denne boken ligger en engelsk utgave fra 1971, *No Man is Alien*, som ble utgitt til ære for W. A. Visser't Hooft. Også den tyske utg. er viet den tidligere generalsekretær for Kirkenes Verdensråd, og har med

en bibliografisk oversikt over denne manns produksjon som er den mest utførlige jeg har sett. Her er registrert 1220 nr., endog stensilerte rapporter og flere oversettelser av et og samme arbeid.

Den foreliggende bok er ikke en blott og bar oversettelse av den engelske original. Flere av bidragene er omarbeidet og et nytt, av N. A. Nissiotis, er kommet til. Noen av de 13 bidragene er av religionshistorisk art, innsiktet først og fremst på spørsmålet om menneskehetens enhet, sett fra en bestemt religions (f.eks. Islams) standpunkt. Det man vil frem til, er å finne ut det de forskjellige religioner har felles, i håp om at dette både kan tjene den interreligiøse dialog og eventuelt virke forenende i en splittet verden. Man håper å kunne overvinne det gjensidige religionshat, «ohne dabei die christliche Identität zu opfern», forsikrer Pannenberg. Et vakkert håp, som jeg gjerne slutter meg til, dog uten å være overbevist om at den kristne identitet ikke stundom blir beskåret i den pågående interreligiøse debatt.

Med utgangspunkt i Uppsala 1968 har utgiverne prøvd å samle de ytterst forskjellige bidragene om ett tema. Det har ikke lyktes helt. Den overordnede tanke skulle være at «Kirkens enhet, dens katolisitet er et tegn på menneskehetens enhet.» – Begrepet «tegn» er i denne sammenheng ytterst diffust. *Kirkens* enhet kan nok virke samlende, men ikke uten videre overfor menneskeheten som sådan, som jo ikke er identisk med kirken. Kirken kan også virke splittende i denne verden.

At derimot enhet ikke betyr uniformitet, men fellesskap i pluri-formitet, er et grunnleggende, men ikke særlig originalt synspunkt.

Blant bokens mest interessante avsnitt synes jeg er *Jürgen Moltmanns* «Die Einheit des Menschengeschlechts in der Perspektive des christlichen Glaubens» som gjør front mot all aristotelisk-idealistisk antropologi og forfekter Theologie der Hoffnung, eller for så vidt «Urkristendommen gjenopplivet», som det heter i en av T. B. Barratts boktitler, men hos Moltmann i skarp kontrast til Korint-menighetens entusiasme. Moltmann taler om *Christus Antecipator* og understreker den tidlige kristendoms eskjatologiske innstilling, men: «Es setzte seine Hoffnung infolge dessen nicht auf Weltreiche, weder auf die Pax Romana noch auf die Wiederherstellung des Zion, sondern allein auf die lebendige Gemeinschaft mit dem Gekreuzigten». Ved lesning av denne boken blir jeg forøvrig på ny slått av hvilken enorm innflytelse Karl Barth fremdeles øver.

Sympatisk, men samtidig patetisk er Lucas Vischers artikkel som går inn for et virkelig økumenisk konsil.

Nils E. Bloch-Hoell

Conciliorum Oecumenicorum Decreta. Edidit Istituto per le scienze religiose Bologna 1973, Ed. tert. 1135 s. + 169 s.

En tidligere utgave av dette nyttige verk har for år tilbake vært omtalt i T. T. K. La meg likevel nevne hva denne boken inneholder, nemlig samtlige vedtak, dekreter og canones ved alle de 21 anerkjente kirkemøter på latin og gresk, der det siste var originalspråket. Den nye utgaven har omredigert vedtakene fra det fjerde og femte århundre og her

føyet til samtlige vedtak fra Vaticanum II. Dessuten har vi fått registre på tilsammen 169 sider. Disse registre, særlig saksregisteret, er overmåte verdifulle. Registeret som viser til bruk av Skrift-steder avslører forresten det interessante faktum at Skrifthenvisninger spiller en større rolle ved Vaticanum II enn ved noe annet konsil. Dette er iallfall hva en foreløpig undersøkelse tyder på. Noen tilfeldig valgte eksempler: Det er ialt 26 henvisninger til Gen., derav 14 ved Vaticanum II; 15 henv. fra Ex., derav 4 fra Vat. II; 278 henv. fra Matt., derav 135 fra Vat. II; 186 henv. fra Rom., derav 122 fra Vat. II og 51 henv. fra Filip., derav 30 fra Vat. II. Dette er et trekk som viser en praktisk forskyvning i forholdet skrift/tradisjon. I forhold til Denzingers *Enchiridion Symbolorum* inneholder den foreliggende utgave den fullstendige tekst til samtlige økumeniske konsil, mens den mangler ensyklikaer og lignende. En uhyre nyttig bok for kirkehistorikere, systematikere, økumenere og missiologer! Min eneste innvending er at boken er svært finstilt, og så kunne det jo ha vært praktisk med en ledsagende engelsk oversettelse.

Nils E. Bloch-Hoell

Dette tror de. Holdninger og retninger i norsk kristenliv. Av Ingvar Haddal. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1973. 140 s. Kr. 32,50.

Ingvar Haddal hører til de få dyktige pressemenn som har slått seg til ro i «Vårt Land», hvor han er redaksjonssekretær. Han har studert ved Metodistkirkens teologiske skole i Gjøteberg, men er ingen «halv studert røver». Han er journalist med fagkunnskap. Denne har han gjort bruk

av i det foreliggende arbeid. Haddal bygger også på relevant litteratur, men frem for alt på sitt personlige kjennskap til de frikirkelige samfunn han skriver om.

Det dreier seg ikke her om noen konfesjonskunnskap. Det er retninger og arbeidslag innenfor og særlig utenfor Den norske kirke som behandles. Og spesielt avsnittene om Jarlsbergianerne, De frie evangeliske forsamlinger og Guds menighet på Vegårdshei vil leses med utbytte av prester, selv om boken som sådan tar sikte på slike som har et overfladisk kjennskap til kristelig arbeid i Norge. Forfatteren skriver friskt og uhytidelig, men aldri respektløst. Jeg skal unnlate å demonstrere min lærdom ved å rette «trykkfeil» i gjengivelsen av enkelte latinske og greske ord.

Nils E. Bloch-Hoell

Dritte Welt im Jahr 2000. Redigert av E. Fehr. Benziger Verlag, Zürich 1974. 304 s.

Kirche und Dritte Welt im Jahr 2000. Redigert av J. Amstutz, G. Collet og W. Zurfluh. Benziger Verlag, Zürich 1974. 252 s.

Denne «prospektiv»-undersøkelse, i regi av Det katolske misjonsråd i Sveits, ble til ut fra den overbevisning at å spørre etter sitt eget lands eller sin egen kirkes fremtid idag er umulig uten samtidig å spørre etter verdens og den universelle kirkes fremtid. Denne overbevisning dominerer fremstillingen fra først til sist. Den «eksklusive» innstilling som

vi tradisjonelt forbinder med katolske publikasjoner, glimrer ved sitt fravær. Her er en åpenhet og en horisont som bare kan glede et protestantisk hjerte. Her er også en nøkternhet og saklighet i vurderingen av dagens situasjon som i høy grad fortjener ros. Mest bemerkelsesverdig og beundringsverdig er allikevel den vilje til nytenkning og nyorientering i misjonen som den er båret og bestemt av.

Kirke idag – og dette gjelder i fremtredende forstand misjonen – vil si *kirke i kontekst*. Det er derfor med full rett det team av eksperter som står bak disse to bøker, har lagt opp sin undersøkelse slik de har gjort: *først* en utførlig fremtidsdiagnose av den tredje verden, *så* en tilsvarende analyse av kirken i denne sektor av vår klode. Forøvrig er det ikke bare den tredje verden som er i synsfeltet, men verden som helhet. Som det heter et sted, pregnant og kategorisk: «Den hvite mann må ikke bare være lærer, men også elev; den tredje verden må ikke bare være elev, men også lærer. Dette er den egentlige betydning av det møte vi opplever: gjensidig misjon» (bd. I s. 96).

Naturlig nok er det den misjonsforståelse og det misjonsprogram som det gjøres rede for i bd. II, som leserne av dette tidsskrift vil være mest interessert i. Men de to deler bør sees og studeres i sammenheng. Bd. II har en del gjentakelser i forhold til bd. I, og det siste kapittel er noe skissemessig. Men dette er bare bagateller. Undersøkelsen som helhet er en bragd – informativ og inspirerende, utfordrende og engasjerende. En særskilt honnør til dr. Josef Amstutz for hans innsats som formann i den «kirkelige» gruppe.

O.G.M.

Bibliografia Missionaria anno XXXVII 1973. Redigert av G. Rommerskirchen med assistanse av G. Metzler og W. Henkel. Roma 1974. 239 s.

Misjonsvitenskap er et fagområde så omfattende og variert at det ikke er mulig for den enkelte forsker virkelig å beherske det, – det kan være vanskelig nok å ha full oversikt over det. Litteratur-fortegnelser, analyser av tidsskrift-artikler osv. er derfor et arbeidsredskap av første rang. En god hjelp i denne henseende har *International Review of Mission(s)* ydet i en årrekke, gjennom sin *International Missionary Bibliography* (i hvert eneste nummer). Bibliografier av nyere data er *Bulletin of Scottish Institute of Missionary Studies*, *Literaturschau zu Fragen der Weltmission* (bilag til *Evangelische Missions-Zeitschrift*, utgitt etter oppdrag av Tysk Selskap for misjonsforskning) og *Missiological Abstracts* (= *Missionalia*, tidsskrift utgitt av Det sørafrikanske selskap for missiologi).

Så verdifulle som disse tiltak er i seg selv, kan de dog ikke måle seg med de tilsvarende romersk-katolske, og da først og fremst den bibliografiske årbok som her presenteres, nærmere bestemt den 37. utgave av denne (for året 1973). Denne årbok er i enhver henseende, typografisk så vel som innholdsmessig, en førsteklasses publikasjon, – forbilledlig disponert og ytterst nøyaktig i sine angivelser av data. Nevnes med honnør må også det inkluderende sikte den opererer med, – også missiologiske bestrebelsler i den protestantiske kristenhet vies stor oppmerksomhet. Endog artiklene i *Norsk Tidsskrift for Misjon* er samvittighetsfullt registrert! *O. G. M.*

God in Africa. Conceptions of God in African Traditional Religion and Christianity. Av Malcolm J. McVeigh. Cape Cod, Massachusetts og Hartford, Vermont, USA, 1974. 235 s.

Det er meget godt å si om denne avhandling. Den vitner ikke bare om inngående og omfattende studier, men den fremstilling den gir av et vanskelig og kontroversielt emne, er fra først til sist preget av soberhet, samvittighetsfullhet og vilje til rettferdig bedømmelse. Boken er et vesentlig bidrag til den aktuelle diskusjon om «Gud i Afrika», – en diskusjon som ennå langt fra er avsluttet.

McVeigh's undersøkelse har et noe uvanlig opplegg. Dens tema behandles i form av en presentasjon og vurdering av den kjente misjonær, religionsforsker, lingvist, antropolog, historiker, m.m. Edwin W. Smith's fremstilling av afrikanerens gudsforståelse, jfr. særlig bøkene *The Secret of the African* (1920), *African Beliefs and Christian Faith* (1936) og *Knowing the African* (1946) samt *African Ideas of God: A Symposium* (1950, 2. utg. 1961). Smith's fremstilling refereres utførlig i seks kapitler: Er Gud en person?, Er Gud en?, Elsker Gud mennesket?, Åpenbarer Gud seg?, Krever Gud rettferdighet? og Er Gud gjenstand for tilbedelse? Hvert av disse spørsmål besvares – det er altså Smiths svar det gjelder – først under synspunktet «den afrikanske oppfatning», så under synspunktet «det kristne bidrag». Etter disse kapitler følger to kapitler som begge bærer betegnelsen «kritisk analyse», men av hvilke det ene behandler «den afrikanske oppfatning» og det annet «det kristne bidrag».

Det har ikke vært til å unngå at McVeighs bok med dette opplegg

har fått et stereotypt preg, – undersøkelsen er blitt unødig omstendelig og det er mange – altfor mange – gjentagelser. Det kritiske oppgjør med Smith kunne med fordel ha vært foretatt i umiddelbar tilslutning til redegjørelsen for hans synsmåter. Men forøvrig later proporsjonene atskillig tilbake å ønske: tre fjerdedeler av boken er referat og bare en fjerdedel – i alt 56 sider – vurdering. Noen bemerkninger til litteraturlisten kunne vi også ha hatt lyst til å komme med, bl.a. er Henry Callaway's klassiske «The Religious System of the Amazulu» ikke oppført (og heller ikke brukt), – et verk som til tross for resp. på grunn av sin alder står sentralt i denne sammenheng.

Forf. kritiserer Smith for hans fremstilling av afrikanerens Gud som en fjern Gud, en Gud som har trukket seg tilbake og ikke er direkte engasjert i menneskenes liv. Smith står forresten på ingen måte alene med sin fremstilling. Forskere som E. Dammann, G. Parrinder og G. van der Leeuw – for bare å nevne disse – gjør gjeldende den samme forståelse. Ifølge forf. er imidlertid «Gud i Afrika» både transcendent og immanent. Men slik han selv skildrer ham, er han ikke desto mindre først og fremst den fjerne Gud (s. 149, 151, 154ff). Ja, han kan endog si at «Smith is correct in identifying God's remoteness as the most obvious characteristic of the African conception of God». Dette trekk er bare blitt altfor énsidig fremhevet. Afrikas Gud er ifølge forf. også nær (noe han forøvrig innrømmer at også Smith er klar over), eller rettere: det er dette *paradoks* det dreier seg om, nemlig at denne Gud på én og samme tid er både fjern og nær (s. 131ff).

Flere afrikanske forskere siteres

som belegg for riktigheten av denne forståelse, men det kunne vært anført også slike som har en annen oppfatning. Absalon Vilakazi f.eks. i sin «Zulu Transformations» (avhandling for den filosofiske doktorgrad) skildrer Unkulunkulu eller Umvelinqangi slik:

«It is as if, after creating the world Umvelinqangi retired far away where he was out of reach of the cries of human beings. In all my experience as a Zulu, living among Zulu carriers of the culture, and in the field, I cannot remember a single instance when I heard a prayer by a traditionalist offered to Umvelinqangi. It always is to the ancestral spirits that prayers are made» (s. 89).

Det er mulig at Guds fjernhet fremheves sterkere blant afrikanerne i Sør Afrika enn f.eks. i Øst Afrika. Akseptueringer og nyanseringer i gudsforestillingen er i det hele noe det bare er naturlig å regne med, – Afrika er et kontinent, og det er egentlig ikke mulig å behandle et fenomen som religionen som en enhet, – til tross for visse fundamentale trekk som er felles.

Vi nevnte at forf. anfører flere afrikanske forskere. Selvsagt er deres synsmåter av spesiell interesse, men også her må det øves kritikk. Vi sikter særlig til et verk som John S. Mbiti's «Concepts of God in Africa». For vår egen del har vi en rekke spørsmål å stille her: Er det vitenskapelig forsvarlig å gi en fremstilling, slik det gjøres her, av gudsforestillinger blant 270 stammer i Afrika ut fra den antagelse at det dreier seg om enhetlige forestillinger (som derfor uten videre kan settes sammen til et helhetsbilde)? Kan afrikanske gudsforestillinger, og i det hele afrikansk religion, innpasses i vår vesterlandske tenkning, dens kategorier, terminolo-

logi osv. Har Mbiti anlagt de nødvendige kritiske synspunkter på sitt stoff, og kan han helt fritas for å ha latt nasjonale resp. apologetiske motiver virke inn – bevisst eller ubevisst – på fremstillingen? Er det mulig å foreta en undersøkelse av denne art uten å stille seg det helt grunnleggende spørsmål hvor vidt og eventuelt i hvilken grad kristne ideer har gjort seg gjeldende, dvs. i hvilken utstrekning det lar seg gjøre idag å finne frem til de opprinnelige forestillinger?

Til slutt vil vi gjerne gjøre oppmerksom på de to verdifulle bidrag til drøftelsen av spørsmålet «Gud i Afrika» som misjons- og religionsforskeren David J. Bosch har levert, og som begge konkluderer med at denne Gud er en vag og taus Gud, en fjern og utilnærmelig Gud (Misionalia 1973 nr. 1; Relevant Theology for Africa, redigert av H.-J. Becken, 1973). Så vidt vi kan se, er «fjernheten» det sentrale trekk i afrikanerens gudsbilde.

O. G. M.

Medarbeidere

Nils E. Bloch-Hoell: Se NOTM 1974 s. 128.

Åge Holter: Professor i misjonsvitenskap og religionsvitenskap ved Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo. Tidligere professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Trondheim/Norges lærerhøgskole. Formann i Egede Instituttets styre.

Synnøve Hilden Kristensen: Stud.philol. Kontordame ved Egede Instituttet 1973–1974.

Notto R. Thelle: Se NOTM 1974 s. 192.

Bokmeldingene er skrevet av professor *Nils E. Bloch-Hoell*, generalsekretær *Ole Bjørn Høiesen*, professor *O. G. Myklebust*, journalist *Odd Kvaal Pedersen*, vitenskapelig assistent *Arild Romarheim* og misjonsprest *Notto R. Thelle*.

Norsk Tidsskrift for Misjon utgis av Egede Instituttet i samarbeid med Universitetsforlaget, men forfatterne er selv ansvarlige for de synsmåter som gjøres gjeldende.

Ettertrykk uten kildeangivelse er forbudt.